

У підручнику професора А. Архангельського «Історія літератури як науки. Із лекцій з історії російської літератури» (1897 р.) систематизовано курс російської літератури для вивчення на філологічних факультетах університетів. Примітним є такий факт: автор переконаний у тому, що літературу не можна розглядати лише як мистецтво писати. Література є наукою й потрібно отримати відповідну освіту, щоб мати право видавати власні твори й претендувати на високу оцінку критиків.

Таким чином, вплив римо-ірландської спадщини на розвиток системи освіти в Центральній і Західній Україні наприкінці XIX – початку XX ст. був дуже відчутним. Проаналізувавши складову римо-ірландської вченої традиції в освітньому процесі України наприкінці XIX – початку XX століть за змістом підручників бібліотеки Києво-Печерської Лаври, маємо право стверджувати, що вона дуже суттєва. Підхід до вивчення граматики й літератури в науково-шкільних виданнях К. Говорова, А. Жданова, М. Зарницького, Ф. Кодуполо та ін. показує: по-перше, надання виняткового значення початковому вивченню мов, як це було в граматичних школах Каролінгської епохи; по-друге, фонетичний і морфологічний підхід до вивчення слова на початковому етапі вивчення граматики теж підтверджує попередній постулат.

Список використаної літератури

1. *Алкуин. Загадки 1, 2. Алкуин. Памятники средневековой латинской литературы IV – IX веков* [ред. М. Е. Грабарь-Пассек и М. Л. Гаспаров] ; [пер. с лат. Б. И. Ярхо]. М. : Наука, 1970. С. 264–265.
2. Арифметический задачник для начальныхъ училищъ в трехъ частяхъ. Москва : Изд. Думнова, 1899. Вып. 2. 76 с.
3. *Бессмертный Ю. Л. Франкское государство Меровингов в конце VI–начале VIII в. и становление феодального уклада. История Европы. М., 1992. Т. 2. Средневековая Европа. С. 145–156.*
4. *Гаспаров М. Л. Каролингское Возрождение VIII–IX веков. Памятники средневековой латинской литературы VIII–IX века. М. : Наука, 2006. С. 19–29.*

Марія ПОЛЯКОВА-ЛАГОДА

ВИХОВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК ЛІВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ XX СТОЛІТТЯ (ПЕРІОД 1901-1919 РОКІВ)

На сучасному етапі розвитку бібліотечної справи в умовах інформатизації суспільства постає питання зміни підходів до діяльності публічних бібліотек. Одним із важливих аспектів роботи бібліотеки є виховна діяльність. Для успішної реалізації стратегії управління бібліотечною справою в Україні важливим є аналіз її історичних аспектів розвитку. Сьогодні бібліотека набуває авторитетного значення у суспільстві, виступаючи осередком активного культурно-комунікаційного простору, а отже засобом впливу на формування особистості.

Актуальність ретроспективного огляду процесу виховного впливу публічних бібліотек Лівобережної України першої половини XX століття (1901-1919 років), відомого періоду в історії своєю динамікою змін в політичній ідеології, дозволить провести аналогії виховної взаємодії сучасних публічних бібліотек із користувачами у контексті ціннісно – часових реалій.

У монографії «Бібліотечна справа України XX століття» її автори Дубровіна Л. А., Онищенко О. С. зазначають, що бібліотеки на початку зазначеного періоду за призначенням поділялися на три типи – публічні, наукові, спеціальні. Публічні бібліотека – це тип структур, які передбачали і забезпечували широкий доступ читачів до фондів [2, с. 3].

Лівобережна Україна адміністративно протягом першої половини ХХ століття змінювалася в кордонах і національних пріоритетах. Галузь освіти, науки та культури була підпорядкована загальнодержавній ідеології.

На прикладі Полтавської громадської бібліотеки (нині ПОУНБ імені І. П. Котляревського) зазначимо, що на початку ХХ століття (1901 р.) установа підпорядковувалася Комітету, до повноважень якого входило керівництво роботою закладу. Виховну мету установа реалізовувала шляхом організації просвітницьких заходів: публічних лекцій, народних читань, аматорських і професійних вистав. Такі події мали активний відгук у населення і сприяли додатковим надходженням коштів на рахунок бібліотеки, адже, подібні послуги на відміну від сучасного стану, були платними.

Цікавим залишається той факт, що місцеві попечителі чинили супротив деяким виступам, не зважаючи на дозвіл Московської комісії з організації публічних лекцій для усіх губерній. Так, Комітет Полтавської громадської бібліотеки протягом 1901–1902 рр. організував дві публічні лекції: Г. Александрівського про Максима Горького (13 травня 1901 р.) та А. Єфименка про Г. Сковороду (3 лютого 1902 р.). Лекція професора В. М'якотіла не була дозволена керівництвом Київського навчального округу [1, с. 172].

Мотивами діяльності всіх типів бібліотек були надання частково безкоштовного доступу до літератури з метою підвищення інтелектуального потенціалу користувачів.

На початку своєї діяльності публічні бібліотеки керувалися наказами, циркулярами та розпорядженнями імперського режиму, який убачав у бібліотеці потенційного розсадника вільнодумства серед населення. Коли по всій імперії гуляв терор, у Полтаві, завдяки турботі В. Короленка, була тимчасова відлига. Просвітницька робота в бібліотеці поживилася. У Полтавській громадській бібліотеці та її філіалах було прочитано цикл лекцій, зокрема «Літературна еволюція ХІХ ст.» А. Лисовського. Крім того, полтавці побачили виставу «Борці за мрії», що була поставлена групою акторів-аматорів у квітні 1905 року, а 13 жовтня – «Богдан Хмельницький», поставлена трупною Саксаганського та Садовського [1, с. 174].

Публічні бібліотеки намагалися активно впливати на світогляд населення. Важливо зазначити, що дореволюційна громадська (публічна) бібліотека трансформується у масову, що мала свій ідеологічний підтекст.

Публічні бібліотеки Лівобережної України не стали виключенням масової хвилі «чисток» фондів під тиском радянської влади. Знищення майже половини релігійної та української літератури, так званого періоду «українського відродження», призвело до трансформацій суспільної свідомості та змін ціннісних орієнтацій на тривалий період.

В умовах сьогодення виховна діяльність публічних бібліотек України є важливою, оскільки, вивчаючи попередній досвід в історичній площині, можна трансформувати діяльність бібліотек ХХІ століття відповідно до потреб користувачів.

Список використаної літератури

1. Белько О. Роль комітету Полтавської громадської бібліотеки в організації публічних лекцій (1901–1904 рр.) / О. Белько, А. Нарядько // Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми та перспективи. Матеріали ІV Всеукраїнської науково-практичної конференції 21 листопада 2019 року / редкол.: І. Г. Передерій, О. Є. Гомотюк та ін. – Полтава, 2019. – С. 172–176.
2. Дубравіна Л. А. Бібліотечна справа України в ХХ столітті / Л. А. Дубравіна, О. С. Онищенко. – К. :НАН, 2009. – 530 с.
3. Сидоренко Т. В. Розвиток культурно-просвітницької діяльності бібліотек Півдня України 20-30-ті роки ХХ століття / Т. В. Сидоренко // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2015. – №3 – с. 6-14.